

OORSPRONKELIJKE VOLMAAKTHEID

Oorspronkelijke Volmaakttheid

Vairochana's vijf vroege vertalingen

VERTALING EN COMMENTAAR

KEITH DOWMAN

© 2013 Keith Dowman
Oorspronkelijke titel: Original Perfection
Published by Wisdom Publications, Somerville, MA USA

Eerder uitgegeven onder de titel: Eye of the Storm,
door Vajra Publications, Kathmandu, Nepal, 2006.

Nederlandse vertaling:
© 2022 Uitgeverij Ka.Dag
kadag-pub@kpnmail.nl
<https://uitgeverijkadag.nl>

Vertaling: Sjon van der Tol
Omslag en opmaak: Broos&Co
Drukwerk: Brave New Books

ISBN 9789464651591

1

Alle rechten voorbehouden.
Niets van deze uitgave mag gereproduceerd worden zonder
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Opgedragen aan alle bekende en onbekende meesters
in de grote volmaaktheid,
wie ze ook zijn,
waar ze ook zijn
hoe ze er ook uitzien.

Inhoud

Voorwoord Bhakha Tulku	ix
Voorwoord bij de Nederlandse vertaling	xi
Inleiding bij de Amerikaanse uitgave	xiii
Inleiding	1
Het lied van de koekoek	25
Radicale creativiteit	27
De zwevende grote garoeda	33
Het zuivere gouderts	55
Het eeuwige overwinningsvaandel	65
Appendix I:	121
De Tibetaanse teksten en commentaren	
Appendix II:	125
De terminologie van de ati-yoga Klasse van de geest	
Geselecteerde bibliografie	147
Register	151

Voorwoord *Bhākṣa Tulku*

De vijf dit in dit boek vertaalde teksten worden beschouwd als de eerste overlevering van ati-dzogchen in Tibet. Ze werden vertaald door de Tibetaanse monnik Vairochana. Vairochana onderscheidde zich niet alleen als vertaler, hij was een van de grootste Tibetaanse lotsawa's, maar ook als reiziger en pelgrim die het Land van de Sneeuwbergen inruilde voor het heuvels in de Hindoekoesj om vervolgens, vanuit hun een goed bewaarde bron, de canon van dzogchen teksten naar Tibet te brengen. Toen hij terugkwam uit Oddiyana, waar hij de overdracht van ati-dzogchen van Shri Singha had ontvangen, vertaalde hij meteen deze vijf tantra's in het Tibetaans en zo werden ze bekend als de vijf vroege vertalingen of overdrachten (*snga gyur lnga*). Zij vormen de kern en de essentie van dzogchen in Tibet: fundamentele, ongepolijste dzogchen grondregels die toepasselijk 'radicale dzogchen' worden genoemd.

Tulku's in de nyingma traditie, die worden beschouwd als emanaties van de essentie van de realiteit, zijn getraind in de rituelen en gebeden van de overlevering, in de meditatie en yoga beoefeningen van het vajrayana, in de boeddhistische filosofie van India en Tibet en in vaardige methoden om anderen niet alleen te helpen op het pad naar de verlichting, maar ook om hun lijden in samsara te verlichten. Maar wat in belang en prioriteit boven alles gaat, wat dit alles waarde en betekenis geeft en wat helpt in het delen van de boeddha-dharma, is ati-dzogchen. Ati-dzogchen is het speciale en buitengewone onderricht in onze nyingma overlevering. De grote meesters, inclusief Vairochana, Padmasambhava en Vimala-

mitra, hebben allen realisaties bereikt door dzogchen, hedendaagse meester hebben hun waardering te danken aan dzogchen en iedere realisatie in de toekomst zal gebaseerd zijn op de grondregels van ati-dzogchen. En terwijl er een enorme hoeveelheid teksten bestaan in de drie Klassen, die de verschillende grondregels van dzogchen openbaren, vormen de vijf overdrachten van Vairochana de ziel van de *Klasse van de geest*, de kern, basis en takken van dzogchen. Vergeet niet dat Garab Dorje zelf, de eerste leraar in de dzogchen overlevering, in zijn vroege kinderjaren spontaan de belangrijkste van deze vijf vroege vertalingen, *Het eeuwige overwinningsvaandel* ook wel *De onmetelijke ruimte van Vajrasattva* genaamd, uit zijn hoofd reciteerde.

Als de Tibetaanse dharma in het Westen tot bloei komt, moet dit haast wel via de overdracht van ati-dzogchen, het ultieme pad, het hoogtepunt van het vajrayana boeddhisme of via een daarmee niet-dualistisch equivalent. Gedurende haar geschiedenis is dzogchen onderwerp geweest van hevige discussies tussen de verschillende filosofische scholen in Tibet, maar wordt door alle yogi's op het werkelijke pad van beoefening omarmd. In haar overdracht naar de westerse wereld, kunnen de manieren waarop de overdracht plaatsvindt bepaalde veranderingen ondergaan, maar de essentie van dzogchen zal hierdoor niet veranderen. Dit was het onderricht dat onze lama's Dudjom Rinpoché en Kanjur Rinpoché in hun dzogchen mandala in Darjeeling in India, hebben gegeven en waar ik voor het eerst Keith Dowman, de voortreffelijke vertaler van deze teksten, heb ontmoet.

Mijn hoop is dat veel mensen deze teksten zullen lezen, zich bewust worden van hun essentiële boodschap, spontaan een realisatie van ati-dzogchen bereiken en zich voegen bij degenen die deze ultieme waarheid hebben gerealiseerd, maar altijd anoniem zijn gebleven. Mogen alle wezens uit samsara worden bevrijd!

*Bhakha Tulku Pema Rigdzin
Vairotsana Foundation
Los Angeles, California
www.vairotsana.org*

Voorwoord bij de Nederlandse vertaling

Dit boek is het derde in de trilogie van basisteksten of oorspronkelijke teksten van ati-dzogchen, ook wel ati-yoga, dzogchen ati of radicale dzogchen genoemd.

De eerste twee basisteksten, *De Ultieme bron* (*kun byed rgyal po*) en *Ons wonderbaarlijke bewustzijn* (*rmad du byung ba*), zijn uit het Tibetaans vertaald in de gelijknamige boeken (Zie de bibliografielijst achter in dit boek).

De derde tekst, *De tien soetra's* (*mdo bcu*) is in dit boek vertaald door Keith Dowman. In de tekst *De tien soetra's* staan de vijf vertalingen van Vairochana plus een commentaar daarop. Als derde vertaling is er voor dit boek gekozen, omdat Dowman een autoriteit is als het gaat om ati-dzogchen en zijn vertalingen mooi en poëtisch zijn.

Zoals Dowman in het appendix II zelf al aangeeft, worstelen Engelse (en ook Nederlandse) vertalers met dezelfde problemen als de vertaler Vairochana toen hij 1200 jaar geleden deze vijf teksten vanuit het Sanskriet naar het Tibetaans vertaalde. Sommige woorden zijn niet te vertalen, eenvoudigweg omdat er in de andere taal geen woord voor is die betekenis dekt. Daar komt bij dat de vertaling van de verschillende begrippen in sommige gevallen afhankelijk zijn van de boeddhistische traditie, de context waarin de term gebruikt wordt en in welke tijd de tekst geschreven is (Het Tibetaans kende in de loop der eeuwen verschillende taal-revisies en aanpassingen in het taalgebruik die een gevolg waren van de filosofische ontwikkelingen in het boeddhisme). Helaas is men wereldwijd nog

niet tot afspraken gekomen om tot een standaardisatie van de vertaling van het Tibetaans naar het Engels te komen, laat staan van het Tibetaans naar het Nederlands. Zo ook hanteert Dowman hier ook een eigen poëtische vertaling, die weer afwijkt van andere Engelse vertalingen. In het appendix 2 (*De terminologie van de ati-yoga Klasse van de geest*) licht Dowman zijn keuzes bij het vertalen van enkele belangrijke termen toe.

Dit boek is oorspronkelijk gepubliceerd in Kathmandu, Nepal, onder de titel *Eye of the Storm*. Het voorwoord bij de Amerikaanse editie is in dit boek opgenomen en dit voorwoord geeft eveneens een kijkje in de problematiek waar vertalers mee geconfronteerd worden.

Dowman heeft zelf het boek van veertig noten voorzien. We hebben gemeend dat het voor de leesbaarheid zinvol was om meer noten aan de tekst toe te voegen. Waar Dowman zelf een noot heeft ingevoegd staat er achter de noot (KD). De overige noten zijn gemaakt door de vertaler met als doel bepaalde boeddhistische termen en begrippen, die mogelijk onbekend zijn bij lezer, en bepaalde keuzes in de vertaling van sommige termen en woorden toe te lichten.

Dowman sluit zijn vertaling af met een waarschuwing: “We zijn gewaarschuwd: de woorden van de overdracht zijn als een vinger die naar de maan wijst en niet de maan zelf.” Ik hoop dat de lezer in deze vertaling de vinger herkent. Voor de rest is dit boek slechts papier, drukinkt en lijm.

Inleiding bij de Amerikaanse uitgave

Na al die jaren sinds dit boek in Kathmandu werd gepubliceerd, ben ik nog steeds tevreden over de uitgebreide inleiding tot dzogchen en speciaal tot de radicale dzogchen, de radicale dzogchen die terug te vinden is in de oorspronkelijke overdracht die Vairochana in de achtste eeuw aan de Tibetanen onderwees. Ik was echter minder tevreden over de vertalingen zelf. Vairochana vertaalde de originele verzen in een uitermate dubbelzinnige poëtische stijl die, terwijl hij een krachtige uiting van radicale dzogchen overdroeg, niet beantwoordde aan een didactische precisie die een vertaler de grammaticale aanwijzingen kan geven om te zorgen voor een betrouwbare interpretatie. Dus ik denk dat ik toen, in mijn vertaling van de poëtische verzen, wat preciezer zou kunnen zijn geweest en ik wil dit in deze nieuwe uitgave herstellen.

Maar wat te zeggen over de canonieke commentaren? Is het zeker dat ze in ondubbelzinnige en logisch beredeneerde betekenissen deze teksten verhelderen? Helaas werd het commentaar in *De tien soetra's* eeuwen later geschreven toen dzogchen al onafscheidelijk verbonden was met een in zichzelf geïnteresseerde gevestigde orde en de commentaren geschreven werden om belangen van deze gevestigde orde te dienen. Nu ik na al die tussenliggende jaren weer terugkeer naar het commentaar in de *De tien soetra's*, lijkt het erop dat dit commentaar te lezen is als een poging om het intuïtieve inzicht van het padloze pad van dzogchen te assimileren in het ruimtelijke en temporele geleidelijke pad van Vajrayana. Aan de andere

kant toont het aan hoe radicaal het effect van dzogchen is op het vajrayana en hoe ze beschouwd kan worden als onafscheidelijk ervan. Hieruit kunnen we inderdaad afleiden dat iedere vorm van cultuur (boeddhisme, sjamanisme, humanisme of postmodernisme) op een zelfde manier wordt verhelderd – en bevrijd – door het licht van dzogchen.

Ten eerste heb ik bij het bewerken van de tekst voor deze nieuwe editie de betekenis van woorden wat aangepast, aan de hand van de terminologie die ik in de tussenliggende jaren heb ontwikkeld. Zo is bijvoorbeeld ‘gnosis’ (*rig pa*) nu vertaald met ‘pure presence’, ‘Equility’ is ‘sameness’ geworden en ‘process’ (path) wordt soms met ‘modality’ vertaald. ‘Field of reality’, dat werd gebruikt als equivalent met dharmadhatu, is nu ‘the spaciousness that is the field of reality’ of soortgelijke bewoordingen. De transliteratie van het fonetische Tibetaans ‘Bairotsana’ is vervangen door het wat makkelijker herkenbare Vairotsana¹. Het appendix *De terminologie van de ati-yoga Klasse van de geest*, licht deze veranderingen verder toe. Ik raad de lezer aan om, voordat hij aan de vertalingen en het commentaar begint, dit appendix enige tijd te bestuderen, om zo een gevoel te krijgen bij de vele welbekende boeddhistische termen, zoals *boed-dha*, *bodhicitta* en *tathagatarbha*, voordat ze in de tekst behandeld worden.

Ten tweede heb ik de verzen onder handen genomen, hun radicale betekenis verder benadrukt en tevens het onderscheid tussen de verzen en het commentaar duidelijker gemaakt. Terwijl ik hiermee bezig was heb ik tevens enkele fouten, die in de laatste fase van de vorige editie de tekst waren binnengeslopen, gecorrigeerd.

Aanvullend materiaal dat gerelateerd is aan *Original Perfection* is te vinden op: www.keithdowman.net/dzogchen/eyeofthestorm.htm

---

1. In dit boek gebruik ik de meer gebruikelijke transliteratie van zijn naam, namelijk Vairochana.

Inleiding

Men kan de natuur van dzogchen, de Grote Volmaaktheid, misschien het beste begrijpen als zijnde de essentie van alle niet-dualistische mystieke verlangens. Wat betreft Tibet ligt deze essentie aan de basis van het sjamanisme, de bön² en het boeddhisme.

Haar taal verwijst in cultureel en linguïstisch opzicht naar de bön en boeddhistische tradities en lijkt daardoor tot deze te worden beperkt. Maar deze beperking van haar existentiële realiteit tot dit culturele kader wordt door de Tibetaanse geschriften, die haar definiëren als volledig niet-specifiek en onbegrensd, tegengesproken.

Historisch vormt het boeddhisme de basis van waaruit de geschriften van de Grote Volmaaktheid verschenen en ongetwijfeld vorm het boeddhisme nog steeds een rijk en fantastisch metafysisch referentiekader. De principes van radicale dzogchen zijn echter toepasbaar binnen iedere religieuze en culturele context. Alle culturen en religies worden door haar vormloze essentie overstegen.

Tegenwoordig verenigt ze in zich wetenschap en humanisme, zoals ze ooit sjamanisme en theïsme in zich verenigde. Door dogma's en doctrines uit de weg te gaan, overstijgt zij religie. Zij overtreft yoga en meditatie door het verwerpen van technieken. Door identificatie met onze eigen inherente natuur overstijgt zij, zowel in wetenschap als in kunst, de creativiteit van het menselijke verstand.

Allesomvattendheid definieert de Grote Volmaaktheid.

---

2. Bön of Bönpo was de belangrijkste spirituele traditie die voor de opkomst van het boeddhisme in Tibet voorkwam.

Misschien duurt de zoektocht naar natuurlijke volmaaktheid als een mystieke onderneming al de gehele geschiedenis van de mensheid. Ongetwijfeld zit hij verborgen in de mysteries van Babylon en Egypte, Griekenland en Rome, in de Indiase tantra, de Chinese tao, het moslim soefisme, de Joodse thora, de christelijke ketterijen van de Albigenzen, de Tempeliers en de alchemisten, al was het alleen maar omdat natuurlijke volmaaktheid inherent is aan het mens zijn en dus niet kan worden onderdrukt. Los van een rechtstreekse traditie, van gidsen en voorschriften, kan ze spontaan tot uitbarsting komen als iets dat onvermijdelijk is in de menselijke geest, zoals dit gebeurde in het Europa en Amerika van de jaren zestig. Los van de culturele en religieuze context, de plaats en de tijd, is 'het padloze pad' van niet-dualistische verlichting altijd hetzelfde, omdat de natuur van de geest, die de oorsprong van plaats en tijd is, altijd dezelfde is.

Nu is het echter zo dat in de eenentwintigste eeuw de levende voorbeelden en bewakers van deze levende traditie de vajrayana boeddhisten op de Tibetaanse hoogvlakte zijn. Binnen de grenzen van het Tibetaans boeddhisme vindt niet-dualistische mystiek overal wel een eigen plek om te bestaan en dan vooral in de kagyü mahamudra traditie. Maar in haar vroegste overlevering in Tibet, toen de overlevering van de Ouderen (nyingma pa) nog in zijn beginfase verkeerde, komen we de kernboodschap van dzogchen, de Grote Volmaaktheid, tegen in haar poëtische gedichten en pure en ondubbelzinnige uitspraken. Deze vroegste overlevering wordt wel aangeduid met 'radicale dzogchen'.

Hoewel het oudste en vroegste niet noodzakelijk het beste hoeft te zijn, klinkt niettemin door de eeuwen heen en vanuit een cultuur die stond op de rand van doorbreken, de grote waarde van haar oorspronkelijke frisheid door. Deze grote waarde werd in het Tibet van de achtste eeuw al opgemerkt en dan vooral in het werk van de mysticus en dichter Vairochana uit Bagor (*ba gor bai ro tsa na*) die in die tijd de in dit boek vertaalde vijf gedichten op schrift zette. In zijn werk zit een gevoel van een opkomende zon, licht dat zich over het land verspreidt en zo de duisternis verdrijft. De boodschap van dzogchen was aangekomen om de duisternis van spiritueel sjama-

nisme te verdrijven, om de boeddhistische alternatieven, die vanuit India, China, Khotan, Brusha en Oddiyana werden aangereikt, te verhelderen en de manier van leven van de mensen die op de Tibetaanse hoogvlakte leefden te verlichten. De frisheid en vitaliteit van de inzichten van Vairochana, opgeschreven toen de Tibetaanse taal nog net zo jong was als het Engels waarin Shakespeare schreef, heeft nog steeds de kracht te verlichten, hoewel tegenwoordig de schaduwen van een apocalyptisch materialisme en consumentisme, hun schaduwen vooruit werpen.

In de magie van ‘overdracht’ – want hiervoor zijn deze gedichten bedoeld – ligt misschien wel de kracht van deze vijf originele werken van Vairochana. Als dichter schreef Vairochana ze niet aan zichzelf toe, maar vormde ze in overeenstemming met de openbaringen van Garab Dorje³, de eerste menselijke bron in de dzogchen traditie, omdat, zo wordt gezegd, alle tantra’s, overleveringen en geschriften van dzogchen dezelfde tijdloze oorsprong hebben.

In ieder van deze vijf vroege vertalingen bestaan de verzen meestal uit een kwatrijn van tweemaal twee regels of coupletten en kunnen gezien worden als losstaande didactische juweeltjes van dzogchen uitspraken, soms met slechts een oppervlakkig onderling verband.

Maar ze kunnen beter worden beschouwd als de facetten van een kristallen bol, facetten die ieder op zich een aspect van het geheel reflecteren. De inhoud van de overdracht is altijd hetzelfde: een eenheid vormend inzicht in de natuur van de geest. De natuur van de geest (waarin ‘natuur’ alleen maar ‘essentie’ kan betekenen) is helder stralende geest, de ene ondeelbare niet-dualistische geest van natuurlijke volmaaktheid. Het holistische resultaat kan worden belichaamd als de volledig excellente Boeddha Samantabhadra, die tegelijkertijd de ultieme bron van de overdracht en de overdracht zelf is. De lezer, de ontvanger van de overdracht, vereenzelvigt zichzelf hierbij met de volledig volmaakte dzogchen zienswijze van de overdracht.

---

3. Garab Dorje, leefde in het koninkrijk Zhang Zhung, ongeveer 360 jaar na het paranirwana van de Boeddha en was de eerste menselijke leraar van de overleveringslijn van dzogchen.

Het doel van deze vijf gedichten is om in de geest van de lezer een intuïtief inzicht op te wekken in de natuurlijke volmaaktheid. Dit gebeurt niet door logica of door oorzakelijke verbanden te leggen, maar door de magie, de dubbelzinnigheid, van poëzie. Of zoals Patrul Rinpoché schrijft: ‘We zijn het niet eens met het gewone dogma van de traditionalisten, dat de enige geldige kennis intellectuele kennis is die met behulp van tekstuele en logische bewijzen door redenering wordt getest. Empirisch inzicht van de open directe waarneming in oorspronkelijk bewust zijn⁴ zelf, is de zienswijze van dzogchen.’⁵ In deze zin bestaat ieder van de vijf gedichten uit een direct inleiding – zo niet een initiatie – in de natuur van de geest en de grote volmaaktheid. De ervaring van overdracht zelf is vanuit zichzelf bekrachtigend en iedere rationele evaluatie van hun logica of functiebeschrijving verzwakt haar of doet haar teniet. Het enige vereiste om het inzicht, zoals dit door de dichter is opgeschreven, te bereiken is een wijd open geest en omdat ieder menselijk wezen deze geest bezit, is dit inzicht in de grote volmaaktheid voor iedereen beschikbaar.

De beelden die door deze vertalingen wordt opgewekt zijn niet zoals die van een tantrische mandala van een boeddha of boeddhavorm of als allerlei soorten lichtvormen. Er is nergens iets van symbolisme te vinden, noch abstract noch antropomorfisch. Er is niets te zien dat ook maar enige specifiek cultureel karakter heeft. Het inzicht kent geen duidelijk heldere en diepzinnige metafysische infrastructuur. Er bestaat niets dat niet wezenlijk de natuur van het alledaagse bewustzijn is en anders dan de gewone gang van zaken. In feite is er helemaal geen spoor van iets te vinden. Er bestaat helemaal geen structuur die aan een inzicht kan worden gegeven – de natuur van de overdracht is uitermate deconstructief. ‘Eenvoud’ is misschien wel het enige woord dat haar kan beschrijven. In de betekenis van allesomvattend en niet-dualistisch is het een holistisch inzicht. Het inzicht bestaat uit een directe open waarneming van de natuur van de geest in iedere moment van ervaren.

---

4. Bewust zijn, zie noot 112, blz.137.

5. Zie: Patrul Rinpoché, ‘The Three Incisive Precepts’ (Dowman 2003, 181). (KD)